

8pt size

Հարավ-արևելյան այս բարձրության վրա, ամրոցի գրեթե ծայրին, իբրև զույգ օդաչու հսկաներ, կանգնած էին առաջին արքունական դղյակը յուր մռայլ շինություններով ու ատամնավոր աշտարակներով, և երկրորդ՝ Տրդատա հոյակապ հովանոցի քանջորս հոնիական բարձրաբուն սյուներով, տակավին անեղծ արձաններով և բարձր ու քանդակազարդ ձեղունով, որ հովանավորում էր արքայական դաստակերտի հռովմեական արհեստի ստեղծագործած ուրիշ բազմաթիվ զարդարանքները: Նրա սյունազարդ և ընդարձակ սրահից երևում էին, ինչպես ափի մեջ, թե ամրոցը յուր բնակարաններով ու պահականոցներով և թե շրջակա լեռներն ու ձորերը իրանց գեղեցիկ կամ անհեթեթ տեսարաններով, այսպիսով, արքայաշեն սարավույթը զվարճալի զբոսավայր մի լինելուց զատ, ծառայում էր նաև ինչպես մի գեղեցիկ դիտարան թե վտանգի և թե խաղաղության ժամանակ:

923 թվականի աշունն էր: Գեղարդասարը մերկացել էր արդեն այն աղքատիկ կանաչներից, որոնք հազիվ զարնան վերջերին համարձակվում են ծածկել յուր ժայռապատ լանջերը: Նա այժմ ամբողջապես փոխարկվել էր քարակարկառ թմբերի ու ամբարտակների, որոնց խոշորագեղ խստությունը չէին մեղմում նույնիսկ Գառնո գեղեցիկ շինությունները:

11pt size

Հարավ-արևելյան այս բարձրության վրա, ամրոցի գրեթե ծայրին, իբրև զույգ օդաչու հսկաներ, կանգնած էին առաջին արքունական դղյակը յուր մռայլ շինություններով ու ատամնավոր աշտարակներով, և երկրորդ՝ Տրդատա հոյակապ հովանոցի քանջորս հոնիական բարձրաբուն սյուներով, տակավին անեղծ արձաններով և բարձր ու քանդակազարդ ձեղունով, որ հովանավորում էր արքայական դաստակերտի հռովմեական արհեստի ստեղծագործած ուրիշ բազմաթիվ զարդարանքները: Նրա սյունազարդ և ընդարձակ սրահից երևում էին, ինչպես ափի մեջ, թե ամրոցը յուր բնակարաններով ու պահականոցներով և թե շրջակա լեռներն ու ձորերը իրանց գեղեցիկ կամ անհեթեթ տեսարաններով, այսպիսով, արքայաշեն սարավույթը զվարճալի զբոսավայր մի լինելուց զատ, ծառայում էր նաև ինչպես մի գեղեցիկ դիտարան թե վտանգի և թե խաղաղության ժամանակ:

923 թվականի աշունն էր: Գեղարդասարը մերկացել էր արդեն այն աղքատիկ կանաչներից, որոնք հազիվ զարնան վերջերին համարձակվում են ծածկել յուր ժայռապատ լանջերը: Նա այժմ ամբողջապես փոխարկվել էր քարակարկառ թմբերի ու ամբարտակների, որոնց խոշորագեղ խստությունը չէին մեղմում նույնիսկ Գառնո գեղեցիկ շինությունները:

16pt size

Հարավ-արևելյան այս բարձրության վրա, ամրոցի գրեթե ծայրին, իբրև զույգ օդաչու հսկաներ, կանգնած էին առաջին արքունական դղյակը յուր մռայլ շինություններով ու ատամնավոր աշտարակներով, և երկրորդ՝ Տրդատա հոյակապ հովանոցի քանջորս հոնիական բարձրաբուն սյուներով, տակավին անեղծ արձաններով և բարձր ու քանդակազարդ ձեղունով, որ հովանավորում էր արքայական դաստակերտի հռովմեական արհեստի ստեղծագործած ուրիշ բազմաթիվ զարդարանքները: Նրա սյունազարդ և ընդարձակ սրահից երևում էին, ինչպես ափի մեջ, թե ամրոցը յուր բնակարաններով ու պահականոցներով և թե շրջակա լեռներն ու ձորերը իրանց գեղեցիկ կամ անհեթեթ տեսարաններով, այսպիսով, արքայաշեն սարավույթը զվարճալի զբոսավայր մի լինելուց զատ, ծառայում էր նաև ինչպես մի գեղեցիկ դիտարան թե վտանգի և թե խաղաղության ժամանակ:

923 թվականի աշունն էր: Գեղարդասարը մերկացել էր արդեն այն աղքատիկ կանաչներից...

24pt size

Հարավ-արևելյան այս բարձրության վրա, ամրոցի գրեթե ծայրին, իբրև զույգ օդաչու հսկաներ, կանգնած էին առաջին արքունական դղյակը յուր մռայլ շինություններով ու ատամնավոր աշտարակներով, և երկրորդ՝ Տրդատա հոյակապ հովանոցի քանջորս հոնիական բարձրաբուն սյուներով, տակավին անեղծ արձաններով և բարձր ու քանդակազարդ ձեղունով որ հովանավորում էր արքայական դաստակերտի հռովմեական...

ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԵՎԱԾԱԳ ԷՅՖԵԼՅԱՆ աշտարակ

Հարաբերականության տեսություն

Հարաբերականության տեսություն, տարածաժամանակի ֆիզիկական տեսությունը, այսինքն՝ ֆիզիկական պրոցեսների ունիվերսալ տարածա-ժամանակային հատկությունները նկարագրող տեսությունը: Տերմինը 1906 թվականին ներմուծել է **Մաքս Պլանկը**՝ ընդգծելու համար *հարաբերականության սկզբունքի* հատուկ դերը հարաբերականության հատուկ տեսությունում (և, ավելի ուշ, հարաբերականության ընդհանուր տեսությունում): Երբեմն կիրառվում է որպես «*ռելյատիվիստական ֆիզիկա*» տերմինի համարժեքը:

Լայն իմաստով *հարաբերականության տեսությունը* ներառում է հարաբերականության հատուկ և ընդհանուր տեսությունները:

Հարաբերականության հատուկ տեսությունը ուսումնասիրում է պրոցեսներ, որոնց հետազոտությունների ժամանակ կարելի է *անտեսել ձգողական դաշտերը*, հարաբերականության ընդհանուր տեսությունը՝ *Նյուտոնյան ձգողական տեսությունը ընդհանրացնող* տեսությունն է: Նեղ իմաստով հարաբերականության տեսություն են անվանում հարաբերականության հատուկ տեսությունը: Ֆիզիկայի պատմությունում հարաբերականության տեսություն լուսակիր եթերի հասկացությունը ժխտող **Այնշտայնին**, **Մինկովսկուն** և նրանց հաջորդներին **Լորենցից** և **Պուանկարեից** տարբերակելու համար:

Հարաբերականության հատուկ տեսությունը տարածաժամանակի կառուցվածքի տեսությունն է: Առաջին անգամ այն ներկայացրել է **Ալբերտ Այնշտայնը** 1905 թվականին «*Շարժվող մարմինների էլեկտրադինամիկայի մասին*» աշխատությունում: Տեսությունը նկարագրում է շարժումը, մեխանիկայի օրենքները, ինչպես նաև դրանք որոշող տարածաժամանակային հարաբերությունները շարժման ցանկացած արագության դեպքում, այդ թվում՝ նաև *մերձլուսային*: Իսահակ Նյուտոնի դասական մեխանիկան հարաբերականության հատուկ տեսության շրջանակներում մոտավորություն է հանդիսանում *փոքր արագությունների համար*:

Հարաբերականության ընդհանուր տեսությունը 1905–1917 թվականներին **Այնշտայնի** մշակած գրավիտացիայի տեսությունն է: Այն հարաբերականության հատուկ տեսության հետագա զարգացումն է: Հարաբերականության ընդհանուր տեսությունում կանխադրվում է, որ *գրավիտացիոն էֆեկտները* պայմանավորված են *ոչ թե մարմինների ուժային փոխազդեցությամբ և դաշտերով*, այլ՝ հենց **տարածաժամանակի դեֆորմացիայով**, որում նրանք գտնվում են: Այդ դեֆորմացիան կապված է մասնավորապես **զանգված-էներգիայի** ներկայության հետ:

Հարաբերականության ընդհանուր տեսությունը մյուս մետրիկ ձգողության տեսություններից տարբերվում է **Այնշտայնի հավասարումների** կիրառությամբ, որոնք տարածաժամանակը կապում են նրանում գոյություն ունեցող մատերիայի հետ:

Ներկայումս հարաբերականության ընդհանուր տեսությունը գրավիտացիայի *ամենահաջող* տեսությունն է, որը լավ հաստատվում է *դիտումներով*:

ՖԻԶԻԿԱ *էլեկտրադինամիկա*